

ZgSp2353-7426/15.01.2021/19.06.2022/30.06.2022/01

Dr hab. Henryka Ilgiewicz

ORCID 0000-0002-4504-5638

Instytut Badań Kultury Litwy (Lietuvos kultūros tyrimų institutas)

Wilno, Litwa

WOJEWÓDZKI KOMITET WILEŃSKI POMOCY POLSKIEJ MŁODZIEŻY AKADEMICKIEJ

Streszczenie

Wojewódzki Komitet Wileński Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej działał w latach 1923–1939. Głównym jego celem było niesienie pomocy niezamożnej młodzieży akademickiej. Komitet przyczynił się w niemałym stopniu do polepszenia warunków materialnych młodzieży uczącej się na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie udzielając jej pomocy w postaci stypendiów mieszkaniowych, bonów żywnościowych, pomocy pieniężnej na opłatę czynszowego itp. Studenci korzystali także z utrzymywanych przez Komitet kolonii wypoczynkowych. Środki Komitetu pochodziły ze składek członkowskich, z dochodów i procentów od kapitału, z imprez dochodowych, z ofiar, darowizn, zapomóg rządowych i samorządowych oraz innych wpływów od osób fizycznych i prawnych. Najwięcej środków do kasy Komitetu wpływało podczas organizowanej każdego roku akcji noszącej nazwę „Tydzień Akademika”. Działalność Komitetu sprzyjała również nawiązaniu i zacieśnieniu więzów środowiska akademickiego ze społeczeństwem, zrozumieniu potrzeb uczącej się młodzieży.

Słowa kluczowe: Wojewódzki Komitet Wileński Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej • pomoc społeczna • akcja „Tydzień Akademika” • akademickie kolonie wypoczynkowe.

THE WILNO VOIVODSHIP COMMITTEE FOR ASSISTANCE TO POLISH ACADEMIC YOUTH

Abstract

The Wilno Voivodship Committee for Assistance to Polish Academic Youth was active from 1923 to 1939. Its main purpose was to provide financial aid to low-income university students. The Committee's work contributed to a significant improvement in the material conditions of students at Stefan Batory University in Wilno by providing them with a form of rent grants, food vouchers and rental assistance payments. Students also benefited from holiday camps maintained by the Committee. The Committee's funds came from membership dues, income and percentages from capital, profit-making events, donations, government and self-government assistance, and other receipts from individuals and legal entities. The Committee's main fund-raising activity was the annual "Week of the Academician" campaign. The Committee's activities also fostered the establishment and strengthening of ties between the academic community and society, understanding the needs of students.

Keywords: The Wilno Voivodship Committee for Assistance to Polish Academic Youth • social aid • "The Week of the Academician" campaign • academic holiday camps.

Założenie

Wojewódzki Komitet Wileński Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej powstał na wiosnę 1923 r. W dniu 5 maja 1923 r. delegat Rządu Walery Roman zatwierdził pierwszy statut Komitetu, który został wciągnięty do Rejestru I Stowarzyszeń i Związków pod numerem 80. W roli założycieli występowali: rektor Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie Alfons Parczewski, prorektor USB Stefan Ehrenkreutz, pułkownik w stanie spoczynku Andrzej Tupalski, ksiądz biskup Kazimierz Michalkiewicz¹. W 1932 r. w związku z ukazaniem się nowej ustawy o stowarzyszeniach Komitet został

---

¹ Lietuvos centrinis valstybės archyvas (Państwowe Archiwum Centralne Litwy, skrót: LCVA), sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 21–26, Statut Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej, Wilno, 5 maja 1923 r.

przerejestrowany i na zasadzie postanowienia wojewody wileńskiego z dnia 23 marca 1932 r. wciągnięty do Rejestru Stowarzyszeń i Związków pod numerem 1555².

Terenem działalności Komitetu było województwo wileńskie, siedzibą – miasto Wilno³. Biuro Komitetu mieściło się w lokalu Bratniej Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej USB przy ul. Wielka 24⁴. W każdej miejscowości terenu działalności Komitetu mogły powstawać za zgodą Wydziału Wykonawczego koła przyjaciół akademika jako autonomiczne oddziały Komitetu o składzie nie mniejszym niż 10 osób. Działalność kół regulował specjalny regulamin, uchwalony przez walne zgromadzenie członków Komitetu⁵.

Członkowie

Członkowie Komitetu dzielili się na: członków honorowych, dożywotnich, wspierających i zwyczajnych. Członkami Komitetu mogły zostawać zarówno osoby fizyczne, jak i prawne. Miano członka honorowego nadawało zasłużonym osobom fizycznym lub prawnym walne zgromadzenie na wniosek Prezydium Komitetu. Członkami dożywotnimi zostawały osoby fizyczne lub prawne, przyjęte przez Prezydium Komitetu i opłacające składkę jednorazową w wysokości 250 zł, członkami wspierającymi – osoby fizyczne lub prawne opłacające składkę roczną w wysokości co najmniej 25 zł, członkami zwyczajnymi – osoby fizyczne lub prawne płacące składkę roczną w wysokości 6 zł⁶. Na dzień 1 kwietnia 1932 r. Komitet posiadał

---

² LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 30–33, Statut Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej, Wilno, dnia 2 IV 1932 r.

³ Tamże, k. 30, § 4–5.

⁴ LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 67, Wojewódzki Komitet Wileński Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej w Wilnie do Wileńskiego Starosty Grodzkiego, Wilno, dnia 15 maja 1928 r.

⁵ LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 121–124, Regulamin Koła Przyjaciół Akademika Polskiego.

⁶ LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 30 ap, § 10–17, Statut Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej, Wilno, dnia 2 IV 1932 r.

229 członków zwyczajnych, 48 wspierających i jednego dożywotniego, na dzień 1 sierpnia 1933 roku – 219 członków zwyczajnych, 44 wspierających i jednego dożywotniego (Wydział Powiatowy Sejmiku Brasławskiego)⁷. Listy członków, niestety, nie zachowały się.

Członkowie Komitetu na zgromadzeniu walnym wybierali ze swego grona wydział wykonawczy i komisję rewizyjną. Wydział wykonawczy składał się z 15 członków i 7 zastępców. Z nich 11 członków i 5 zastępców wybierało walne zgromadzenie, pozostałych 4 członków oraz dwóch zastępców delegował Senat Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie i Bratnia Pomoc Polskiej Młodzieży Akademickiej USB. Zastępcy wchodziłi do wydziału wykonawczego w kolejności uzyskanych głosów z chwilą usunięcia się z wydziału rzeczywistych członków lub dłuższej ich nieobecności⁸.

Członkowie wydziału wykonawczego zbierali się co najmniej raz na trzy miesiące na zaproszenie prezesa lub jego zastępcy. Do kompetencji wydziału wykonawczego należało: a) wykonanie uchwał walnych zgromadzeń, b) wybór prezydium Komitetu i nadzór nad jego działalnością, c) powołanie do życia kół przyjaciół akademika, nadzór nad ich działalnością oraz koordynowanie akcji, mających na celu pomoc młodzieży akademickiej, a podejmowanych na terenie działalności Komitetu, d) opracowywanie rocznych preliminarij budżetowych, e) kooptowanie w razie potrzeby członków oraz zastępców do wydziału wykonawczego, f) powoływanie w łonie Komitetu dla specjalnych celów komisji z każdorazowym określeniem ich kompetencji, jak również uchwalenie regulaminów i instrukcji, normujących tryb pracy Komitetu, g) rozstrzyganie wszelkich nieporozumień wynikłych na tle komentowania statutu, regulaminów i instrukcji⁹.

---

⁷ LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 10, Sprawozdanie z działalności Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej za rok 1931/1932; LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 13, Wojewódzki Komitet Wileński Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej w Wilnie do Starosty Grodzkiego w Wilnie, Wilno, dnia 12 sierpnia 1933 r.

⁸ LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 32, § 31, Statut Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej, Wilno, dnia 2 IV 1932 r.

⁹ Tamże, k. 32, § 32–33.

Prezydium Komitetu składał się z pięciu członków: prezesa, dwóch wiceprezesów, sekretarza i skarbnika. Do kompetencji prezydium należało: a) reprezentowanie Komitetu na zewnątrz, b) zarządzanie majątkiem, gromadzenie funduszy i rozporządzanie nimi zgodnie z budżetem oraz uchwałami walnych zgromadzeń i wydziału wykonawczego, c) zaciąganie zobowiązań, zawieranie umów, sporządzenie aktów prawnych w imieniu Komitetu, d) przygotowanie na polecenie wydziału wykonawczego preliminarzy budżetowych, jak również sporządzanie sprawozdań rzeczowych i rachunkowych Komitetu, e) przyjmowanie członków dożywotnich, wspierających i zwyczajnych, f) wykonywanie uchwał wydziału wykonawczego i załatwianie wszelkich spraw bieżących. Zebrania prezydium odbywały się w miarę potrzeby, nie rzadziej jednak niż raz na miesiąc¹⁰.

Skład pierwszego wydziału wykonawczego Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Młodzieży Akademickiej był następujący: 1. Ferdynand Ruszczyc – dziekan Wydziału Sztuk Pięknych USB; 2. Konrad Jocz – naczelnik Wydziału Opieki Społecznej; 3. Andrzej Tupalski – pułkownik w stanie spoczynku, 4. Jan Pietraszewski – prezes Okręgowej Izby Kontroli Państwowej; 5. Józef Korolec; 6. Konrad Niedziałkowski; 7. Ks. biskup Kazimierz Michalkiewicz, 8. Walery Roman – delegat Rządu; 9. Zygmunt Gąsiorowski – kurator Wileńskiego Okręgu Szkolnego; 10. Restytut Sumorok – prezes Sądu Apelacyjnego w Wilnie; 11. Helena Wilczewka; 12. Władysław Zawadzki – dziekan Wydziału Prawa i Nauk Społecznych USB, 13. Aleksander Marcinowski – prezes Bratniej Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej; 14. Robert Rauze – sekretarz Bratniej Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej. Z wyżej wymienionych osób do prezydium wydziału wchodził: A. Tupalski – prezes, K. Jocz i W. Zawadzki – wiceprezesi, L. Sumorok – skarbnik, A. Marcinowski – sekretarz¹¹.

Według statutu czas kadencji członków wydziału wykonawczego trwał dwa lata, ale często czynnie uczestniczące w jego działal-

¹⁰ Tamże, k. 32ap, § 34–36.

¹¹ LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 126, Wojewódzki Komitet Wileński Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej w Wilnie do Pana Komisarza Rządu na m. Wilno, Wilno, dnia 1.IX.1923 r.

ności osoby były wybierane na następną kadencję, o czym świadczą dane o składzie władz Komitetu podawane do Wileńskiego Starostwa Grodzkiego. Na przykład, w 1928 r. prezydium pracował w składzie: prezes – Władysław Raczkiewicz, wojewoda wileński, wiceprezesa – Wacław Komarnicki, profesor USB i K. Jocz, skarbnik – Władysław Szmidt, sekretarz – Marian Kowalski. Pozostali członkowie wydziału wykonawczego to: ks. biskup K. Michalkiewicz, J. Pietraszewski, inż. Wiktor Niewodniczański – kierownik komisji budowlanej akademickiej kolonii wypoczynkowej w Legaciszkach, Hipolit Siemiradzki – pracownik Wileńskiego Oddziału Banku Handlowego w Warszawie, inż. August Przygodzki – drugi kierownik komisji budowlanej akademickiej kolonii wypoczynkowej w Legaciszkach, inż. Józef Łastowski, Roman Ruciński – prezes Izby Przemysłowo-Handlowej w Wilnie, H. Wilczewska, prof. Władysław Jakowicki oraz Walerian Samowicz. Członkami komisji rewizyjnej w tym czasie byli: Jan Małecki, Jan Klott i Stanisław Wańkiewicz¹².

W dniu 15 maja 1931 r. na walnym zgromadzeniu wybrano wydział wykonawczy w składzie następującym: W. Raczkiewicz, ks. biskup K. Michalkiewicz, J. Pietraszewski, K. Jocz, W. Szmidt, Karol Żuchowicz – prezes Dyrekcji Poczty i Telegrafów w Wilnie, A. Przygodzki, radca Stanisław Zdanowicz, J. Łastowski, R. Ruciński, H. Siemiradzki. Na stanowiska zastępców członków na tymże samym walnym zgromadzeniu wybrano mecenasa M. Kowalskiego, H. Wilczewską, prezesa Sądu Apelacyjnego Wacława Wyszyńskiego, Edwarda Ratyńskiego oraz Aleksandra Wysockiego. Ponadto, z ramienia Senatu USB członkami wydziału wykonawczego zostali: prof. W. Jakowicki i prof. Tadeusz Czeżowski, zastępcą – prof. Bolesław Wilanowski. Delegatami Bratniej Pomocy Młodzieży Akademickiej USB byli Henryk Dembiński i Jerzy Wiśniewski, zastępcą zaś Edward Chmielewski. Wymienieni delegaci Bratniej Pomocy 22 marca 1932 r. zostali odwołani, a na ich miejsce weszli do wydziału wykonawczego jako członkowie

¹² LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 67, Wojewódzki Komitet Wileński Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej do Wileńskiego Starostwa Grodzkiego, Wilno, dnia 15 maja 1928 r.

Stanisław Ochocki i Jerzy Przyłuski oraz jako zastępca Stanisław Otrębski¹³.

Zgodnie ze statutem do kierowania pracą Komitetu zostało wyłonione z grona członków wydziału wykonawczego prezydium Komitetu, w skład którego wchodził: prezes – W. Raczkiewicz, wiceprezesi – K. Jocz i W. Jakowicki, skarbnik – W. Szmidt, sekretarz i kierownik biura Komitetu – Władysław Babicki. Jednak w powyższym składzie prezydium pracowało niedługo, ponieważ wskutek wyboru W. Raczkiewicza na stanowisko prezesa Rady Naczelnej Pomocy Młodzieży Akademickiej zrzekł się on stanowiska prezesa Komitetu, zaś na jego miejsce na posiedzeniu wydziału wykonawczego w dniu 11 października 1932 r. wybrano Zygmunta Beczkowicza, wojewodę wileńskiego od 20 czerwca 1931 do 27 stycznia 1933 r.¹⁴.

Nowe zmiany w prezydium Komitetu Wydziału Wykonawczego nastąpiły w maju 1933 r. Na stanowisko prezesa w maju 1933 r. został wybrany nowy wojewoda wileński Władysław Jaszczołt. Opróżnione z powodu wyjazdu z Wilna W. Szmidta stanowisko skarbnika objął J. Łastowski. Wiceprezesami w tym czasie byli: K. Jocz i profesor USB Kazimierz Pelczar, członkiem prezydium J. Przyłuski, członkami wydziału wykonawczego: ks. biskup K. Michalkiewicz, W. Wyszyński, J. Pietraszewski, Aleksander Wysoccki – dyrektor Oddziału Banku Polskiego w Wilnie, prof. USB Stanisław Hiller, R. Ruciński, S. Janicki, W. Babicki jako sekretarz i kierownik biura Komitetu¹⁵.

Kolejne zmiany w prezydium Komitetu zaszły w 1935 r. Sekretarzem wtedy został wiceprezydent m. Wilna Teodor Nagurski, skarbnikiem – Stanisław Zdanowicz – radca Prokuraturii General-

---

¹³ LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 7, Sprawozdanie z działalności Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej za rok 1931/32.

¹⁴ Tamże, k. 7.

¹⁵ LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 14, Wykaz Prezydium i Wydziału Wykonawczego Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej w Wilnie; LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 15, Dodatkowe sprawozdanie ogólne Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej za okres od 5.VI. 1933 r. do 1 VII 1933 r.

nej Rzeczypospolitej Polskiej. O dalszych zmianach zachodzących we władzach Komitetu brakuje danych źródłowych¹⁶.

Działalność

Celem Komitetu było niesienie pomocy niezamożnej polskiej młodzieży akademickiej poprzez: a) zakładanie domów akademickich, sanatoriów, kolonii wypoczynkowych, kuchni oraz udzielanie pomocy doraźnej; b) inicjowanie akcji, zamierzających do zorganizowania pomocy młodzieży drogą powołania do życia na terenie działalności Komitetu Wojewódzkiego Wileńskiego stałych oddziałów Komitetu pod nazwą „Kół Przyjaciół Akademika”; c) zespalanie akcji, mających na celu niesienie pomocy młodzieży akademickiej, drogą nawiązania i utrzymania ścisłego kontaktu z istniejącymi stowarzyszeniami pomocy młodzieży akademickiej oraz innymi instytucjami społeczno-humanitarnymi, pomoc tą udzielającymi; d) zawiązanie z Bratnią Pomocą Polskiej Młodzieży Akademickiej Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie ścisłego kontaktu i współpracy z samopomocowymi organizacjami młodzieży o charakterze opiniotwórczym i nadzorczym; e) udzielenie młodzieży akademickiej środowiska wileńskiego pomocy za pośrednictwem organizacji samopomocowo-gospodarczej młodzieży¹⁷.

Wykonanie wytyczonych w statucie zadań w dużej mierze zależało od dysponowanych przez Komitet środków finansowych. Środki Komitetu pochodziły ze składek członkowskich, z wpływów kół przyjaciół akademika, z procentów od kapitału, z imprez dochodowych, z ofiar, darowizn, zapomóg rządowych i samorządowych oraz innych wpływów od osób fizycznych i prawnych¹⁸.

---

¹⁶ LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 1, Komitet Wojewódzki Towarzystwa Przyjaciół Młodzieży Akademickiej w Wilnie do Pana Starosty Grodzkiego Wileńskiego, Wilno, dn. 25 lipca 1935 r.

¹⁷ LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 30, § 2, Statut Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej, Wilno, dnia 2 IV 1932 r.

¹⁸ Tamże, k. 31, § 18.

Najwięcej środków do kasy Komitetu wpływało podczas organizowanej każdego roku akcji noszącej nazwę „Tydzień Akademika”. W celu przeprowadzenia tej akcji prezydium Wojewódzkiego Komitetu Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej najpierw zwracał się do komisarza Rządu na miasto Wilno lub Starostwa Grodzkiego o zezwolenie na przeprowadzenie takiej akcji, zaś po jego otrzymaniu powoływał komitet honorowy oraz komitet wykonawczy¹⁹. Do komitetu honorowego zapraszano osobowości znane szerokim sferom społeczeństwa. Na przykład, w 1933 r. komitet honorowy XI „Tygodnia Akademika” w Wilnie stanowili: gen. Stefan Dąb-Biernacki, inż. Kazimierz Falkowski, ksiądz arcybiskup Romuald Jałbrzykowski, wojewoda wileński Władysław Jaszczolt, wojewoda białostocki Marian Zyndram-Kościałkowski, gen. Aleksander Litwinowicz, prezydent miasta Wilna Wiktor Maleszewski, prezes Rady Naczelnej Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej Władysław Raczkiewicz, rektor USB, prof. Wiktor Staniewicz, wojewoda nowogrodzki Stefan Świdorski, prezes Sądu Apelacyjnego Wacław Wyszynski, gen. Lucjan Żeligowski²⁰.

Do komitetu wykonawczego akcji „Tydzień Akademika”, który zazwyczaj składał się z dziewięciu osób, wchodził: członkowie prezydium Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej, przewodnicząca sekcji „Tygodnia Akademika” oraz sekretarz generalny, kierujący biurem i mający bezpośredni nadzór nad przebiegiem prac organizacyjnych. W celu ułatwienia pracy organizacyjnej powoływano odpowiednie sekcje, jak to: sek-

---

¹⁹ LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 102, Wojewódzki Komitet Wileński Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej w Wilnie do Pana Komisarza Rządu na m. Wilno, dn. 6.XI.1924 r.; LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 47ap, Starosta Grodzki do Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej w Wilnie, ul. Wielka 24, Wilno, 21. XI. 1930 r.; LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 39, Wojewódzki Komitet Wileński Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej w Wilnie do Pana Starosty Grodzkiego w Wilnie, Wilno, dn. 10 listopada 1931 r.; LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 2, Wojewódzki Komitet Wileński Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej w Wilnie do Starostwa Grodzkiego w Wilnie, Wilno, dn. 24 października 1933 r.

²⁰ LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 3, Wojewódzki Komitet Wileński XI „Tygodnia Akademika” do Pana Starosty Grodzkiego, Wilno, dn. 7 grudnia 1931 r.

cja propagandy i imprez, sekcja zbiórek, sekcja prowincji. Sekcja propagandy była odpowiedzialna za opracowanie programów imprez, sporządzenie transparentów i plakatów, rozprowadzenie ulotek i odezw, za pomocą których miano uświadomić społeczeństwo o zadaniach akcji „Tydzień Akademika”, sytuacji materialnej młodzieży akademickiej, działalności stowarzyszeń samopomocy i ich potrzebach. Sekcja zbiórek troszczyła się o należyte zorganizowanie zbiórek pieniędzy na ulicach i w lokalach, gdzie odbywały się imprezy, a także zaangażowanie nowych członków i osób wspierających działalność Komitetu. Sekcja prowincji, jak wskazuje jej nazwa, prowadziła działalność w większych ośrodkach prowincjonalnych. W tych miejscowościach, gdzie istniały koła przyjaciół młodzieży akademickiej opracowywano i realizowano programy imprez, odbywających się w ramach „Tygodnia Akademika” w ścisłej współpracy z kierownictwem i członkami kół²¹.

„Tydzień Akademika” w Wilnie był, jak pisano w odezwie Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej, „próbą stosunku społeczeństwa do akademika, okresem wzmożonej akcji społecznej w celu zaspokojenia najpilniejszych potrzeb kształcącej się w murach Wszechnicy Batorowej młodzieży”²².

Powodzeniem akcji „Tygodnia Akademika” zainteresowani byli także sami studenci, którzy brali w niej czynny udział. Uczestniczyli oni licznie w pochodach reklamowych ulicami Wilna, widowiskach ulicznych, zbiórkach pieniędzy, rozprzedaży losów loterii fantowej, znaczków i nalepek. Ponadto z ramach „Tygodnia Akademika” urządzano dochodowe bale w sali hotelu Georges’a oraz tzw. „Czarną kawę” z tańcami w Kasynie Garnizonowym. Ponadto organizatorzy akcji wykupywali przynajmniej jednorazowo poszczególne widowiska i przedstawienia w kinach i teatrach wileńskich,

²¹ LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 84–86, Program akcji V „Tygodnia Akademika” w Wilnie w dn. 4–14 listopada 1926 r.; LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 74–77, Program akcji VI „Tygodnia Akademika” w Wilnie w dn. 4–13 listopada 1927 r.; LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 65–66, Program akcji VII „Tygodnia Akademika” w Wilnie w dn. 14–22 listopada 1928 r.

²² LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 8, k. 21, Obywatele [Odezwa Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej], Wilno, listopad 1930 r.

urządzali koncerty z udziałem zawodowych artystów, zaś zebrane podczas tych imprez środki przeznaczali na potrzeby młodzieży akademickiej²³.

Na prowincji podczas akcji „Tygodnia Akademika” rozsyłano listy ofiar do miejscowych urzędów i organizacji społecznych, sprzedawano znaczki i nalepki, organizowano amatorskie przedstawienia i koncerty. Zebrane środki przekazywano Wojewódzkiemu Komitetowi²⁴. Na przykład, w 1930 r. wpływy z „Tygodnia Akademika” w powiecie wileńskim wynosiły 331,73 zł, w Wilejce powiatowej – 221,30 zł, w Mołodecznie – 148,44 zł, w Głębokim – 381,06 zł, w Świącianach – 75,67 zł, w Brasławiu – 176,05 zł, w Oszmianie – 53,20 zł, w Nowej Wilejce – 77,90 zł, w gminie Podbrzeskiej – 10 zł, ogółem – 1475,35 zł²⁵.

²³ LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 84–86, Program akcji V „Tygodnia Akademika” w Wilnie w dn. 4–14 listopada 1926 r.; LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 87–89, Wojewódzki Wileński Komitet V „Tygodnia Akademika” do Pana Komisarza Rządu na m. Wilnie [Program pochodu reklamowego ulicami Wilna w dniu 3 listopada oraz widowiska ulicznego w dniu 7 listopada 1926 r.], Wilno, dn. 29 października 1926 r.; LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 74–77, Program akcji VI „Tygodnia Akademika” w Wilnie w dn. 4–13 listopada 1927 r.; LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 65–66, Program akcji VII „Tygodnia Akademika” w Wilnie w dn. 14–22 listopada 1928 r.; LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 61–62, Program akcji VIII „Tygodnia Akademika” w Wilnie w dn. 30 listopada – 8 grudnia 1929 r.; LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 46, Wojewódzki Komitet Wileński IX „Tygodnia Akademika” do Starostwa Grodzkiego w Wilnie [Prośba o zezwolenie na urządzenie „Czarnej kawy” mającej się odbyć w dn. 29 listopada 1930 r. w salonie Kasyna Garnizonowego], Wilno, 18 listopada 1930 r.; LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 49–50, Program akcji IX „Tygodnia Akademika” w Wilnie w dn. 27.XI – 4.XII. 1930 r.; LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 5–6, Wojewódzki Komitet Wileński XI „Tygodnia Akademika” do Pana Starosty Grodzkiego w Wilnie [Prośba o zezwolenie i program pochodu propagandowego, który miał się być zorganizowany w dn. 3 grudnia 1933 r.], Wilno, dn. 30 listopada 1933 r.

²⁴ LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 1, Listy ofiar zebranych w akcji „Tygodnia Akademika” od 9 do 16 listopada 1924 roku; LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 2, 3, Listy ofiar zebranych podczas „Tygodnia Akademika” od 4 do 11 listopada 1925 roku; LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 4, 6, 7, Listy ofiar zebranych podczas „Tygodnia Akademika” od 27 listopada do 4 grudnia 1930 roku; LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 3, Listy ofiar zebranych podczas „Tygodnia Akademika” od 4 do 11 listopada 1925 roku.

²⁵ LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 5, k. 77, Zestawienie wpływów z IX „Tygodnia Akademika” na terenie prowincji w/g stanu na dzień 1 kwietnia 1932 r.;

Według sprawozdania kasowego XIII „Tygodnia Akademika” na dzień 4 lutego 1935 r. wpływy z akcji wynosiły 3856,87 zł (z imprez – 2288,50 zł, ze sprzedaży znaczków i nalepek – 393,55 zł, ze zbiórki na listy ofiar – 564,62 zł, z imprez organizowanych przez sekcję prowincji – 120,20 zł, ofiara od ministra Władysława Raczkiewicza – 500 zł, ofiara od gen. Lucjana Żeligowskiego – 100 zł, ofiara od Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowej – 100 zł). Po obliczeniu wydatków na przeprowadzenie akcji (2545,03 zł) Komitetowi pozostało 1311,84 zł dochodu²⁶.

Dochody z akcji „Tygodnia Akademika” były głównym źródłem wpływów do kasy Komitetu. Świadczy o tym pozostałe sprawozdanie kasowe za 1932/1933 rok sprawozdawczy Ogólne wpływy do kasy Komitetu w wymienionym roku wynosiły 12204 zł, w tym składki członkowskie – 1216,7 zł, środki zebrane podczas X „Tygodnia Akademika” – 8528 zł, z likwidacji IX „Tygodnia Akademika” – 523,15 zł, z likwidacji VII „Tygodnia Akademika” – 19,95 zł, ofiary od różnych osób i instytucji – 248,5 zł, wpływy różne – 547,87 zł, zwrócone awansy – 1420 zł. Razem z saldo z poprzedniego roku dochody Komitetu sięgały 13 732 zł²⁷.

Wydatki w 1932/1933 roku sprawozdawczym wynosiły 9825,24 zł, w tym: wydatki administracyjne – 1691,38 zł, zapomogi dla Bratniej Pomocy Młodzieży Akademickiej USB – 4000 zł, wykończenie i utrzymanie Akademickiej Kolonii Wypoczynkowej w Legaciszkach – 1645,29 zł, awanse – 1410 zł. Pozostałe środki wydano na zapomogi dla kół przyjaciół akademika, pokrycie różnych rachunków i wydatków nieprzewidzianych. Na rok następny pozostało 3906,79 zł²⁸.

Największa część posiadanych środków wydatkowano na zapomogi dla studentów USB, przekazywanych za pośrednictwem

---

LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 5, k. 78, Zestawienie wpływów netto z IX „Tygodnia Akademika” na terenie prowincji w/g poszczególnych komitetów.

²⁶ LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 9, k. 1–2, Sprawozdanie kasowe XIII „Tygodnia Akademika” na dzień 4 lutego 1935 r.

²⁷ LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 16–17, Sprawozdanie kasowe Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej za czas od 1.IV.1932 r. do 1.IV.1933 r.

²⁸ Tamże.

Bratniej Pomocy Młodzieży Akademickiej. Studenci otrzymywali je w postaci bonów żywnościowych, stypendiów mieszkaniowych, zapomóg na opłacenie czesnego i t. p. Nazwa Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej sugerowała, że pomoc będzie udzielana wyłącznie dla młodzieży polskiej narodowości. Spotykało się to z krytyką prasy liberalnej. „Całkowicie nie daje się usprawiedliwić rażąca jednostronność i wyłączość Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej, który akcję o charakterze czysto filantropijnym również pragnie zacieśnić w granicach narodowości panującej, podkreślając demonstracyjnie w ten sposób, że jedynie młodzież polska pomocy potrzebuje i że ona na nią zasługuje” – pisano w „Przeglądzie Wileńskim”, czasopiśmie o kierunku liberalnym, orientacji krajowej, wydawanym w Wilnie²⁹. Zasiłki rzeczywiście najczęściej udzielano studentom Polakom, którzy stanowili większość słuchaczy USB, ale otrzymywali je także studenci innych narodowości. Świadczą o tym wykazy zasiłków indywidualnych udzielanych studentom USB, na których widzimy białoruskie i żydowskie nazwiska³⁰.

Wojewódzki Komitet Wileński Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej dokładał wiele starań na urządzenie i utrzymanie akademickiej kolonii wypoczynkowej. Najpierw Komitet natychmiast po swoim powstaniu wydzierżawił od Hermana Hansena majątek

²⁹ *Wyłączość narodowa*, „Przegląd Wileński” 1924, nr 18, 26 października, s. 1–2.

³⁰ LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 13, k. 281, Wykaz zasiłków indywidualnych wydanych w postaci pomocy żywnościowej na bony żywnościowe w I kwartale 1937 r.; LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 13, k. 281, Wykaz zasiłków indywidualnych udzielanych akademikom Żydom na opłacenie czesnego w sumie zł 200 wypłaconych kwesturze USB w III kwartale 1937 r., 18.XII. 1937 r.; LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 16, k. 1–2, Wykaz zasiłków indywidualnych udzielanych studentom USB, zamieszkałym w Domu Akademickim USB w formie stypendiów mieszkaniowych w I i II kwartale 1938 r. na ogólną sumę 4500 zł; LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 16, k. 124, Wykaz zasiłków indywidualnych udzielonych studentkom USB, zamieszkałym w bursie żeńskiej w I i II kwartale 1938 r. na ogólną sumę 1530 zł; LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 16, k. 159–164, Wykaz zasiłków indywidualnych udzielanych studentom USB w formie bonów żywnościowych w II kwartale 1938 r. na ogólną sumę 1200 zł.

Nowicze, położony w powiecie święciańskim i przeznaczył go na uzdrowisko akademickie, mające służyć jako miejsce wypoczynkowe dla studentów. Początkowo kolonia mogła jednorazowo zmieścić do 80 osób. Poczynając od 1926 r. dzięki odpowiednim remontom i przeróbkom ilość miejsc w Nowiczach zwiększono do 130³¹.

W 1929 r. Komitet zmuszony był po śmierci właściciela majątku uzdrowisko w Nowiczach zlikwidować i szukać nowego ośrodka, gdzieby można było urządzić przyszłą kolonię akademicką. Wybór padł na majątek Legaciszki, położonym w uroczej miejscowości na prawym brzegu Wilii w gminie mejszagolskiej, powiecie wileńsko-trockim. Komitet powołał komisję budowlaną, na czele której stanął inż. Wiktor Niewodniczański, a po jego śmierci w listopadzie 1929 r. – inż. August Przygodzki. Komisja miała dbać o wyremontowanie istniejących w majątku budynków, budowę nowego pawilonu i urządzeniu w nich akademickiej kolonii wypoczynkowej. Komitet zaś musiał zabezpieczyć sfinansowanie całego przedsięwzięcia. Stan kasy Komitetu był zbyt szczupły, żeby powyższemu zadaniu mógł sprostać, toteż podjęto starania o uzyskania pomocy instytucji państwowych. Z pomocą przyszły Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej, które tytułem subsydiów udzieliły Komitetowi kwotę w wysokości 33 tys. zł. Otrzymana kwota razem ze środkami samego Komitetu umożliwiły rozpoczęcie urządzenia kolonii w Legaciszkach. Ogółem koszt jej urządzenia miał wynosić blisko 150 tys. zł, w skład czego wchodziła budowa nowego pawilonu, obliczonego na 70 osób, kapitalny remont starego gmachu, mogącego zmieścić 30 osób, przerobienie kuchni i jadalni oraz urządzenie wodociągów, kanalizacji i instalacji elektrycznej³². Na pokrycie tych kosztów oprócz wyżej wymienionych subsydiów państwowych, zapomogi Rady Naczelnej Bratniej Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej (4000 zł), pieniędzy otrzymanych z tytułu opodatkowania się młodzieży akademickiej na fundusz budo-

³¹ W. Babicki, *Działalność Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej*, w: *Legaciszki – Akademicka Kolonia Wypoczynkowa*, Wilno 1930, s. 5–6.

³² Tamże, s. 7–9.

wy kolonii i środków własnych Komitet musiał zaciągnąć pożyczkę w wysokości 20 000 zł³³.

W 1930 r. akademicka kolonia wypoczynkowa w Legaciszkach w zasadzie była urządzona i 30 czerwca uroczyście otwarta. Właścicielem nowo otwartej kolonii w Legaciszkach był Wileński Komitet Wojewódzki Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej. Zarządzała kolonią administracja złożona z prezesa Bratniej Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej USB Ryszarda Puchalskiego, kierownika Działu Gospodarczego, wiceprezesa Bratniej Pomocy Stefana Fundowicza, referenta kolonii Józefa Niewińskiego oraz zastępcy kierownika Stanisława Babińskiego³⁴.

Kolonia w Legaciszkach oprócz dwóch domów mieszkalnych mogących zmieścić ok. 100 kuracjuszy, kuchni i sali jadalnej umieszczonych w osobnym budynku, posiadała ok. 50 ha własnej ziemi, w tym 20 ha uprawnej i 30 ha lasu. Kolonia prowadziła własną gospodarke rolną i mleczną, których produkty szły na potrzeby kolonii. Reszta prowiantów kupowano w mieście³⁵. Sezon letni w kolonii rozpoczynał się 1-go czerwca, a kończył się 1-go października. Utrzymanieienne wynosiło dla studentów, członków Bratniej Pomocy – 4 złote 60 groszy. Dla absolwentów wyższych uczelni lub też studentów przebywających w kolonii mniej niż trzy dni – 5 zł 60 gr. Osoby nienależące do Bratniej Pomocy mogły wypoczywać w kolonii za specjalnym zezwoleniem zarządu Bratniej Pomocy i płacąc 6 zł 50 gr dziennie. Za dzieci pobierano 3 zł. Ponadto kuracjusze musieli mieć własne koca, poduszki, bieliznę pościelową oraz kostiumy kąpielowe. Łóżka i sienniki były na miejscu³⁶.

W kolonii każdy kuracjusz otrzymywał pożywienie pięć razy dziennie (śniadanie, drugie śniadanie, obiad, podwieczorek i kolację), mógł korzystać z czytelnicy i urządzeń sportowych. W czytelnicy

---

³³ LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 11–12, Sprawozdanie z działalności Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej za rok 1931/1932.

³⁴ *Dział informacyjny*, w: *Legaciszki – Akademicka Kolonia Wypoczynkowa*, Wilno 1930, s. 18–19.

³⁵ Tamże, s. 15.

³⁶ Tamże, s. 16–17.

znajdowały się pisma oraz książki z biblioteki Ogniska Akademickiego. Do dyspozycji miłośników sportu kolonia posiadała kilka łodzi na Wilii, kort tenisowy, place do piłki siatkowej i koszykówki, kroket, ping-pong oraz sprzęty lekkoatletyczne. W razie wypadku lub skaleczenia udzielano pomoc lekarską³⁷. Od kuracjuszy wymagano ścisłego przestrzegania regulaminu. Wzbronione było we wszelkim czasie i wszelkiego rodzaju zakłócanie spokoju, używanie w jakiegokolwiek postaci napojów wyskokowych, uprawianie gier hazardowych oraz przechowywanie materiałów wybuchowych lub łatwopalnych³⁸.

Kuracjusze zarówno z pobytu w uzdrowisku w Nowiczach, jak i kolonii wypoczynkowej w Legaciszkach wynosili jak najlepsze wrażenia. „Najważniejszą przyczyną tego było przede wszystkim nadzwyczajne zżycie się i szalenie miły, koleżeński stosunek między kuracjuszami. Było swobodnie, czasem nawet bardzo, ale nigdy nie przekraczano granicy, co w innych warunkach i przy innym nastroju byłoby bardzo łatwo” – wspominał Michał Czerewko, pierwszy referent Akademickiej Kolonii Wypoczynkowej w Legaciszkach³⁹.

Działalność Wileńskiego Komitetu Wojewódzkiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej, jak wielu społecznych organizacji, została znacznie utrudniona w latach światowego kryzysu gospodarczego. Zmalała ofiarność społeczna na rzecz Komitetu, w skutek częstych zmian osobowych na stanowiskach powiatowych i wyjazdów na stałe osób zajmujących się sprawami pomocy młodzieży akademickiej wiele kół na prowincji upadło, inne dekompletowały się, a zakres ich działalności został znacznie zawężony. Ze sprawozdania Komitetu za rok 1931/1932 widać, że na dzień 1-go kwietnia 1932 r. na terenie województwa wileńskiego pozostały cztery koła przyjaciół akademika: w Wilejce, Mołodecznie, Oszmianie i Wilnie. Nie widząc możliwości utworzenia od nowa stałych kół przyjaciół akademika Komitet w miastach powiatowych, w których

³⁷ Tamże, s. 14–15.

³⁸ Tamże, s. 15–16.

³⁹ M. Czerewko, *Za co kochaliśmy Nowicze, dlaczego pokochamy Legaciszki?*, w: *Legaciszki – Akademicka Kolonia Wypoczynkowa*, Wilno 1930, s. 11.

koła nie istniały lub zamarły, w celu przeprowadzenia akcji „Tygodnia Akademika” powoływał tymczasowe komitety powiatowe. Przykładowo, w 1932 r. takie komitety były powołane w Brasławiu, Świecianach, Głębokim i Postawach⁴⁰.

Ograniczenie zakresu działalności Komitetu Wojewódzkiego zaniepokoiło władze województwa wileńskiego uważające, że troska o młodzież akademicką, studiującą na wyższych uczelniach w Polsce, jest zagadnieniem nader doniosłym ze stanowiska interesów państwa. Wojewoda wileński Z. Beczkowicz 26 stycznia 1932 r. wystosował pismo do wszystkich starostów województwa zwracając ich uwagę na narastające problemy w środowisku młodzieży akademickiej. Zdaniem wojewody, Wojewódzki Komitet Wileński Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej oraz lokalne koła działające na terenie powiatów ograniczały przeważnie swą działalność do gromadzenia funduszy na rzecz pomocy młodzieży akademickiej pozostawiając natomiast niemal całkowicie na uboczu drugą stronę pracy, a mianowicie wyrobienie odpowiedniej obywatelskiej świadomości młodzieży akademickiej⁴¹. Niedociągnięcia te stały szczególnie widoczne w latach światowego kryzysu gospodarczego. W warunkach kryzysu część młodzieży akademickiej uległa wpływom organizacji partyjnych usposobionych opozycyjnie do rządu i odnoszących się negatywnie do jego poczynań. „Wobec tego – podkreślał Z. Beczkowicz – zachodzi konieczność roztoczenia nad całokształtem życia młodzieży akademickiej należytej opieki, wyrażającej się zarówno w udzieleniu jej dostatecznej pomocy materialnej, jak i pracy nad wyrobieniem obywatelskim akademika”. Dalej wojewoda polecał starostom udzielać wszelkiej pomocy Wojewódzkiemu Komitetowi Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej oraz jego kołom na prowincji⁴².

⁴⁰ LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 9, Sprawozdanie z działalności Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej za rok 1931/1932.

⁴¹ LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 42–43, Wojewoda wileński [Z. Beczkowicz] do wszystkich panów starostów województwa wileńskiego do rąk własnych, Wilno, 26 stycznia 1932 r.

⁴² Tamże, k. 42.

Zgodnie z poleceniem wojewody Komitet wzmocnił pracę propagandową, zwłaszcza podczas akcji „Tygodni Akademika”, o swej działalności zaczął szerzej informować społeczeństwo za pośrednictwem prasy wileńskiej. Instytucje państwowe i działacze polityczni ze swej strony wspierali działalność Komitetu wchodząc do komitetów honorowych „Tygodni Akademika” i ofiarując znaczące sumy na jego działalność, co pozwoliło Komitetowi przetrwać ciężkie lata kryzysu i kontynuować działalność do wybuchu drugiej wojny światowej⁴³.

Zakończenie

Wojewódzki Komitet Wileński Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej, działający w latach 1923–1939 przyczynił się w niemałym stopniu do polepszenia warunków materialnych niezamożnej młodzieży akademickiej udzielając jej pomocy w postaci stypendiów mieszkaniowych, bonów żywnościowych, pomocy pieniężnej na opłatę czynszowego i t. p. Studenci korzystali także z utrzymywanego przez Komitet uzdrowiska w Nowiczach, potem akademickiej kolonii wypoczynkowej w Legaciszkach. Środki Komitetu pochodziły ze składek członkowskich, z dochodów i procentów od kapitału, z imprez dochodowych, z ofiar, darowizn, zapomóg rządowych i samorządowych oraz innych wpływów od osób fizycznych i prawnych. Najwięcej środków do kasy Komitetu wpływało podczas organizowanej każdego roku akcji noszącej nazwę „Tygodnia Akademika”. Działalność Komitetu sprzyjała również nawiązaniu i zacieśnieniu więzów środowiska akademickiego ze społeczeństwem, zrozumieniu potrzeb uczącej się młodzieży.

---

⁴³ LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 7–12, Sprawozdanie z działalności Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej za rok 1931/1932; LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 9, k. 1–2, Sprawozdanie kasowe XIII „Tygodnia Akademika” na dzień 4 lutego 1935 r.; LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 27, k. 1–5, Afisze i plakaty XI i XII „Tygodni Akademika”; Walne Zgromadzenie Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej, „Słowo” 1931, nr 116 (2624), 22 maja, s. 3.

Bibliografia

Źródła archiwalne:

1. Lietuvos centrinis valstybės archyvas (Państwowe Archiwum Centralne Litwy, skrót: LCVA):
2. LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 1, Listy ofiar zebranych w akcji „Tygodnia Akademika” od 9 do 16 listopada 1924 roku.
3. LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 13, k. 281, Wykaz zasiłków indywidualnych wydanych w postaci pomocy żywnościowej na bony żywnościowe w I kwartale 1937 r.
4. LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 13, k. 281, Wykaz zasiłków indywidualnych udzielanych akademikom Żydom na opłacenie chesnego w sumie zł 200 wypłaconych kwesturze USB w III kwartale 1937 r., 18 XII 1937 r.
5. LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 16, k. 1–2, Wykaz zasiłków indywidualnych udzielanych studentom USB, zamieszkałym w Domu Akademickim USB w formie stypendiów mieszkaniowych w I i II kwartale 1938 r. na ogólną sumę 4500 zł.
6. LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 16, k. 124, Wykaz zasiłków indywidualnych udzielonych studentkom USB, zamieszkałym w bursie żeńskiej w I i II kwartale 1938 r. na ogólną sumę 1530 zł.
7. LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 16, k. 159–164, Wykaz zasiłków indywidualnych udzielanych studentom USB w formie bonów żywnościowych w II kwartale 1938 r. na ogólną sumę 1200 zł.
8. LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 2, 3, Listy ofiar zebranych podczas „Tygodnia Akademika” od 4 do 11 listopada 1925 roku.
9. LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 27, k. 1–5, Afisze i plakaty XI i XII „Tygodni Akademika”.
10. LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 3, Listy ofiar zebranych podczas „Tygodnia Akademika” od 4 do 11 listopada 1925 roku.
11. LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 4, 6, 7, Listy ofiar zebranych podczas „Tygodnia Akademika” od 27 listopada do 4 grudnia 1930 roku.
12. LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 5, k. 77, Zestawienie wpływów z IX „Tygodnia Akademika” na terenie prowincji w/g stanu na dzień 1 kwietnia 1932 r.
13. LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 5, k. 78, Zestawienie wpływów netto z IX „Tygodnia Akademika” na terenie prowincji w/g poszczególnych komitetów.

14. LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 8, k. 21, Obywatele [Odezwa Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej], Wilno, listopad 1930 r.
15. LCVA, sygn. F. 1276, ap. 1, b. 9, k. 1–2, Sprawozdanie kasowe XIII „Tygodnia Akademika” na dzień 4 lutego 1935 r.
16. LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 1, Komitet Wojewódzki Towarzystwa Przyjaciół Młodzieży Akademickiej w Wilnie do Pana Starosty Grodzkiego Wileńskiego, Wilno, dn. 25 lipca 1935 r.
17. LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 102, Wojewódzki Komitet Wileński Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej w Wilnie do Pana Komisarza Rządu na m. Wilno, dn. 6.XI.1924 r.
18. LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 121–124, Regulamin Koła Przyjaciół Akademika Polskiego.
19. LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 126, Wojewódzki Komitet Wileński Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej w Wilnie do Pana Komisarza Rządu na m. Wilno, Wilno, dnia 1.IX.1923 r.
20. LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 13, Wojewódzki Komitet Wileński Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej w Wilnie do Starosty Grodzkiego w Wilnie, Wilno, dnia 12 sierpnia 1933 r.
21. LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 14, Wykaz Prezydium i Wydziału Wykonawczego Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej w Wilnie.
22. LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 15, Dodatkowe sprawozdanie ogólne Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej za okres od 5.VI. 1933 r. do 1.VII.1933 r.
23. LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 16–17, Sprawozdanie kasowe Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej za czas od 1.IV.1932 r. do 1.IV.1933 r.
24. LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 2, Wojewódzki Komitet Wileński Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej w Wilnie do Starostwa Grodzkiego w Wilnie, Wilno, dn. 24 października 1933 r.
25. LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 21–26, Statut Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej, Wilno, 5 maja 1923 r.
26. LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 3, Wojewódzki Komitet Wileński XI „Tygodnia Akademika” do Pana Starosty Grodzkiego, Wilno, dn. 7 grudnia 1931 r.
27. LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 30–33, Statut Wojewódzkie-

- go Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej, Wilno, dnia 2 IV 1932 r.
28. LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 39, Wojewódzki Komitet Wileński Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej w Wilnie do Pana Starosty Grodzkiego w Wilnie, Wilno, dn. 10 listopada 1931 r.
  29. LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 42–43, Wojewoda wileński [Z. Beczkowicz] do wszystkich panów starostów województwa wileńskiego do rąk własnych, Wilno, 26 stycznia 1932 r.
  30. LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 46, Wojewódzki Komitet Wileński IX „Tygodnia Akademika” do Starostwa Grodzkiego w Wilnie [Prośba o zezwolenie na urządzenie „Czarnej kawy” mającej się odbyć w dn. 29 listopada 1930 r. w salonie Kasyna Garnizonowego], Wilno, 18 listopada 1930 r.
  31. LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 47, Starosta Grodzki do Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej w Wilnie, ul Wielka 24, Wilno, 21. XI. 1930 r.
  32. LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 49–50, Program akcji IX „Tygodnia Akademika” w Wilnie w dn. 27 XI – 4 XII 1930 r.
  33. LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 5–6, Wojewódzki Komitet Wileński XI „Tygodnia Akademika” do Pana Starosty Grodzkiego w Wilnie, Wilno, dn. 30 listopada 1933 r.
  34. LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 61–62, Program akcji VIII „Tygodnia Akademika” w Wilnie w dn. 30 listopada – 8 grudnia 1929 r.
  35. LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 65–66, Program akcji VII „Tygodnia Akademika” w Wilnie w dn. 14–22 listopada 1928 r.
  36. LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 67, Wojewódzki Komitet Wileński Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej w Wilnie do Wileńskiego Starosty Grodzkiego, Wilno, dnia 15 maja 1928r.
  37. LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 7–12, Sprawozdanie z działalności Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej za rok 1931/1932.
  38. LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 74–77, Program akcji VI „Tygodnia Akademika” w Wilnie w dn. 4–13 listopada 1927 r.
  39. LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 84–86, Program akcji V „Tygodnia Akademika” w Wilnie w dn. 4–14 listopada 1926 r.
  40. LCVA, sygn. F. 53, ap. 23, b. 1687, k. 87–89, Wojewódzki Wileński Komitet V „Tygodnia Akademika” do Pana Komisarza Rządu na m. Wilnie [Program pochodu reklamowego ulicami Wilna w dniu 3 listo-

pada oraz widowiska ulicznego w dniu 7 listopada 1926 r.], Wilno, dn. 29 października 1926 r.

Artykuły z prasy:

1. *Walne Zgromadzenie Wojewódzkiego Komitetu Wileńskiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej*, „Słowo” 1931, nr 116 (2624), 22 maja, s. 3.
2. *Wyłączność narodowa*, „Przegląd Wileński” 1924, nr 18, 26 października, s. 1–2.

Opracowania:

1. *Legaciszki – Akademicka Kolonia Wypoczynkowa*, Wilno 1930.